

MUSIQANING INSON PSIXIKASIGA TA'SIRI VA UNING TA'LIM-
TARBIYADAGI AHAMIYATI

Suyumboyeva Diyorabonu

Qo'qon davlat universiteti

San'at va sport fakulteti

Musiq ta'limi yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Mazkur tezisda musiqaning inson psixikasiga ko'rsatadigan ta'siri, uning emotsional holat, tafakkur, shaxs kamoloti hamda ta'lim-tarbiya jarayonidagi pedagogik va tarbiyaviy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar. musiq, psixika, ta'lim, tarbiya, emotsional rivojlanish, musiqiy tarbiya, shaxs kamoloti, pedagogika

Abstract. This thesis examines the influence of music on the human psyche, emphasizing its effects on emotional well-being, cognitive development, personality formation, and its pedagogical significance in educational and moral development.

Keywords. music, human psyche, education, upbringing, emotional development, music education, personality development, pedagogy

Аннотация. В данной работе рассматривается влияние музыки на психику человека, её воздействие на эмоциональное состояние, развитие мышления, формирование личности, а также педагогическое значение в образовательном и воспитательном процессе.

Ключевые слова. музыка, психика человека, образование, воспитание, эмоциональное развитие, музыкальное воспитание, развитие личности, педагогика

Kirish. Musiq insoniyat madaniyatining eng qadimiy va ta'sirchan san'at turlaridan biri bo'lib, u insonning ruhiy olami, hissiy kechinmalari va tafakkuriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Qadim zamonlardan buyon musiq nafaqat estetik ehtiyojlarni qondirish vositasi, balki insonning ma'naviy kamoloti, ruhiy salomatligi va shaxsiy fazilatlarini shakllantirishning muhim omili sifatida e'tirof etib kelinadi. Bugungi kunda psixologiya, pedagogika va musiq san'ati sohasidagi ilmiy tadqiqotlar musiqaning inson psixikasiga ijobiy ta'sirini ilmiy jihatdan asoslab bermoqda.

Ta'lim-tarbiya jarayonida musiqaning o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Musiq orqali o'quvchilarda estetik did, ijodiy fikrlash, hissiy barqarorlik, muloqot madaniyati va milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usi shakllanadi. Shu bilan birga, musiq mashg'ulotlari diqqatni jamlash, xotirani rivojlantirish, stressni kamaytirish hamda o'quvchilarning

psixologik holatini yaxshilashga xizmat qiladi. Ayniqsa, bolalar va yoshlarning har tomonlama barkamol shaxs sifatida kamol topishida musiqiy tarbiyaning o'rni beqiyosdir.

Mazkur tezisda musiqaning inson psixikasiga ko'rsatadigan ta'siri, uning shaxs rivojlanishi, emotsional holati va ta'lim-tarbiya jarayonidagi pedagogik ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Asosiy qism. Musiqa insonning ruhiy va psixologik holatiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan san'at turlaridan biridir. Musiqani tinglash yoki ijro etish jarayonida inson miyasida turli psixofiziologik jarayonlar faollashadi, natijada emotsional holat, kayfiyat va ruhiy barqarorlik ijobiy tomonga o'zgaradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sokin va ohangdor musiqalar stress hamda ruhiy zo'riqishni kamaytiradi, diqqatni jamlashni kuchaytiradi va xotira faoliyatini yaxshilaydi. Shu sababli musiqa bugungi kunda nafaqat san'at, balki psixologiya va tibbiyot sohalarida ham samarali vosita sifatida qo'llanilmoqda.

Musiqa shaxsning intellektual va ma'naviy rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Musiqa bilan muntazam shug'ullanuvchi o'quvchilarda ijodiy tafakkur, tasavvur, estetik did va muloqot madaniyati yuqori darajada shakllanadi. Bundan tashqari, musiqa mashg'ulotlari sabr-toqat, intizom, mas'uliyat va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, bolalik davridan boshlab berilgan musiqiy tarbiya shaxsning barkamol bo'lib voyaga yetishida muhim omillardan biri hisoblanadi.

Ta'lim-tarbiya tizimida musiqa fanining o'rni alohida ahamiyatga ega. Musiqa darslari orqali o'quvchilarning nafaqat musiqiy qobiliyatlari, balki ularning axloqiy, estetik va ma'naviy fazilatlari ham rivojlanadi. Milliy va jahon musiqa namunalarini o'rganish yosh avlodda milliy qadriyatlarga hurmat, vatanparvarlik tuyg'usi va umuminsoniy madaniyatga qiziqishni shakllantiradi. Shuningdek, jamoa bo'lib kuylash va cholg'u ijrochiligi mashg'ulotlari o'quvchilarda hamkorlik, o'zaro hurmat va ijtimoiy faollikni mustahkamlaydi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan musiqa ta'limi o'quvchilarning psixologik salomatligini mustahkamlash, ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish va shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu bois musiqa ta'limini takomillashtirish hamda uning tarbiyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish bugungi ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, musiqa inson psixikasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan, uning hissiy, aqliy va ma'naviy rivojlanishiga xizmat qiladigan muhim san'at turidir. Musiqa insonning emotsional holatini barqarorlashtiradi, stressni kamaytiradi, tafakkur va xotirani rivojlantiradi hamda estetik didini shakllantiradi. Shu bilan birga, u shaxsning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish va ijtimoiy faolligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida musiqa qo'llanilishi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularning axloqiy fazilatlari, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatini rivojlantiradi. Musiqiy ta'lim orqali yosh avlodda mustaqil fikrlash, estetik dunyoqarash va yuksak ma'naviyat shakllanadi. Shu sababli musiqa ta'limini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida rivojlantirish hamda uning tarbiyaviy imkoniyatlaridan keng foydalanish barkamol avlodni tarbiyalashning muhim shartlaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Asafyev, B. V. (1971). *Musical Form as a Process*. Moscow: Muzyka.
2. Campbell, D. (2002). *The Mozart Effect*. New York: HarperCollins Publishers.
3. Hallam, S. (2010). *The Power of Music: Its Impact on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People*. International Journal of Music Education, 28(3), 269–289.
4. Levitin, D. J. (2006). *This Is Your Brain on Music: The Science of a Human Obsession*. New York: Dutton.
5. Merriam, A. P. (1964). *The Anthropology of Music*. Evanston: Northwestern University Press.
6. Juslin, P. N., & Sloboda, J. A. (Eds.). (2010). *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications*. Oxford: Oxford University Press.
7. Абдуллин, Э. Б., Николаева, Е. В. (2013). *Теория музыкального образования*. Москва: Академия.